

UDK:612.391(091)

Stručni rad

Krsto PIŽURICA (Podgorica)

KNJIGA O GLADI DR BOŽA VUKOVIĆA

(Dr Božo Vuković: *Glad – medicinski i društveni problem*,
3 M. Makarije, Podgorica, 2013)

Ovaj tekst osvrt je na knjigu dr Boža Vukovića *Glad – medicinski i društveni problem*. Povezujući istoriju medicine sa svojim bogatim iskustvom Vuković u centar svojih interesovanja stavlja čovjeka, čovjeka – ranjenika, čovjeka – osvetnika, pri čemu ga posebno interesuje položaj crnogorskoga čovjeka i njegovo istorijsko trajanje. Sežući za umjetničkim tekstovima lijepe literature, on u književnim tekstovima nalazi ličnosti i epizode što se mogu objašnjavati primjenom metode medicinske nauke ili ih uzima kao slučajeve medicinske struke.

Ključne riječi: *Božo Vuković, glad, medicina, književnost*

Tridesetak naslova, što iz medicinske struke, što iz brošure šire tematike autora dr Boža Vukovića, ljekara interniste i kardiologa, svjedokom su jedne neiscrpne energije i neutažive želje jednog autora da što više saopšti i sazna, kao i šireg dijapozna vlastite naobrazbe, taj veliki ljekar i narodni dobrotvor ne miruje duhom ni u poodmakloj dobi svoga života, već, kao da mu se žuri, zasipa nas novim naslovima i tematikom interesovanja svoje duhovnosti. Povezujući istoriju medicine sa svojim bogatim iskustvom – on u centar svojih interesovanja stavlja čovjeka, čovjeka – ranjenika, čovjeka – osvetnika, pri čemu ga posebno interesuje položaj crnogorskog čovjeka i njegovo istorijsko trajanje. Sežući za umjetničkim tekstovima lijepe literature, on u književnim tekstovima nalazi ličnosti i epizode što se mogu objašnjavati primjenom metode medicinske nauke ili ih uzima kao slučajeve medicinske struke. U razmišljanju o gladi Vuković citira Dostojevskog, koji za glad kaže da je patnja, a patnja je širi izvor o zlu u čovjeku. Kod Dostojevskog je dosta „bijednih ljudi“, a deviza da će „svi biti srećni i siti“ je po njemu laž, jer u čovjeku vlada praiskonsko, metafizičko načelo zla, agonističko načelo biti bolji, bogatiji, moćniji od drugoga. U romanu „Braća Karamazovi“ je misao da je „čovjek tajna i zagonetka, i ako cio život provedeš u njenom odgonetanju,

nemoj reći da si uzalud proživio vijek“. I pored višeznačnosti i višesmislenosti poema Dostojevskog „Veliki inkvizitor“ mi nalazimo da su neke misli iz nje, na primjer, „pretvori (ovo kamenje) u hljebove i za tobom će potrčati čovječanstvo“, ili „ti si im obećao hljeb nebeski, ali (...) može li se on u očima slabog, večno poroćnog i večno neblagorodnog ljudskog plemena, uporediti sa zemaljskim“, ili „nahrani, pa tada možeš zahtevati od njih vrlinu“ i sl. primjerene temi gladi.

Tema gladi prisutna je i u prozi M. Lalića. To je široka tema kod naših pisaca. Vuković je za svoje opserviranje odabrao Lalićevu „Lelejsku goru“ i „Zlo proljeće“. Iz tih romana odabrao je nekoliko epizoda za citiranje, pri čemu se zapaža da se zadržao na epizodi s barjaktarom Grivićem iz Lelejske gore. Za ovu priliku, kao dopunu Vukoviću, mi citiramo Lalića: „Došlo od gladi oči da iskaplju a s glađu strah i pakost druguju. Znaju ljudi kako treba, no ne mogu dok se ne najedu, gladan čovjek je pogana zvjerka. Prvo izgubi stid, a poslije pamet i strah, a onda je to strašno nešto – može od gladi da učini što ni sam ne bi vjerovao“.

Doktor Vuković dio svojih istraživanja zasniva na Njegoševu djelu i prozi Marka Miljanova. Kod kućkoga vojvode i pisca je dosta materije za temu koja se obrađuje. I kod Njegoša, ali više u prepisci. Nije se šetio da proučavanje protegne i na, recimo, Mažuranića i Šantića. Tema to zahtijeva. Ali ne samo na njih. Siromašni seoski život Mažuranić imenuje rajom. Kod njega:

Gacko polje, lijepo ti si
kad u tebi gladi ne ima,
ljuta glada i nevolje ljute!
pa dok aga traži harač, sirotinja vapije:
Hljeba, hljeba, gospodaru!
Ne vidjesmo davno hljeba
Glad, golgota, gospodaru.

Kod Šantića je, uz fizičku glad, prisutna i psihološka glad u pjesmi „Hljeb“: No, hljeba nema... Zbogom! Hljeba, ... hljeba. Kod Njegoša u „Kuli Đurišića“, skadarski vezir u knjizi Sultanu siromaštvo i glad Crnogoraca apostrofira kao činioce moguće izdaje Crnogoraca, a to čini na sljedeći način:

„Sultan – care, dragi gospodare,
Crnu Goru muke pritisnule:
pogibe joj žito u dolini
pogibe joj stado u planini;
uzvija se narod u gorama,

ništa ne zna, šta hoće da radi.
No otvori blago iz riznice,
a otvori žito iz žitnice,
domamićeš na to Crnogorce,
predaće se tebi Crnogorci,
pokorićeš lomnu Goru Crnu“.

Kako se vidi – vezir svoj plan o pokoravanju Crne Gore i Crnogoraca zasniva na otvaranju blaga iz riznice i otvaranju žita iz žitnice, – a u podtekstu svega je glad – glad za novcem i fizička glad itd. Mi se zadržavamo na dijelu literarnih tekstova o gladi podstaknuti dr Vukovićem da bismo skrenuli pažnju na širinu teme, ne samo kod istorijskoga crnogorskog čovjeka, već i šire. Ta tema zahtijeva širu elaboraciju. Opet se vraćamo Crnoj Gori, sada Gagićevom izvještaju o posjeti Crnoj Gori 1837. godine. Gagić kaže: „Po nalogu Azijskog Departmenta uputio sam se ja 8-moga tekućeg marta na more u nadi da ću za 24 časa stići u Kotor, ali sam na 25 minuta od Risna bio spriječen suprotnim vjetrom i prinuđen da se iskrcam na obalu, i do Herceg Novog nastavim kopnom kroz turske krajeve, odakle sam opet nastavio morem do Kotora. U Kotoru sam zatekao Pera Tomova Petrovića, brata vladike crnogorskoga i Stevana Perkova Vukotića, starješinu Katunske nahije, koji su kod austrijskih trgovaca kupovali žito i dijelili ga siromašnom stanovništvu Katunske nahije, koje je umiralo od gladi. Samo što sam se pojavio na pazaru, mjestu okupljanja Crnogoraca, bio sam okružen mnoštvenom siromaha, koji su tražili hljeba i pitali me hoće li se vladika brzo vratiti iz Rusije da ih spase gladi koja im prijete pogibijom“. Kod Lalića je prisutna i glad za zemljom, kod crnogorskog seljaka. On donosi primjer da je rovački seljak ubio brata zbog međaša.

Autor ove knjige je predmetnu građu, temu, podijelio na devetnaest poglavlja, s uvodom pri čemu se zapaža različita uspješnost od poglavlja do poglavlja. Mi cijenimo da su poglavlje „Klinička slika izgladnjelih zatvorenika na Golom otoku“ i „Gladovanje kao uzrok propadanju i umiranju organizma“ najbliža struci ovoga autora, te da je u njima najviše istraživačkog. I u poglavlju „Ljekarska procjena zdravstvenog stanja pregledanih osuđenika“ očituje se istraživački postupak. Od izgladnjivanja, loših zdravstvenih prilika, raznih vidova maltretiranja, loših opštih uslova i sl. zatvorenici su gubili i do 50% tjelesne težine, a da je kod 127 kažnjenika došlo do atrofije testisa. Od 3000 pregledanih osuđenika samo kod 240 nijesu se pojavile degenerativne promjene, dok su kod ostalih evidentirana različita oštećenja na organizmu. Zahvaljujući svom ljekarskom iskustvu, on se zadržava na primjeru kažnjenika s Gologa otoka, čime, neposrednim uvidom, toplinom vjerodostojnosti opštijih istraživanja on citira izvještaje i ljekarske tabele imenuje pojedince iz sfere

istraživanja, izvlači zaključke i nudi širu građu da bi se opštost izvela. Njemu kao praktičaru potreban je kontakt sa sredinom i pojedincima i tako i sređuje svoja teorijska znanja sa živim organizmom čovjeka i njegovim doživljajima.

Knjiga je praćena fotosima citiranih pojedinaca i ukusno je opremljena.

Njena tematika je interesantna, koliko sa stanovišta pojavnosti, toliko kao i uzročnik čovjekovih moralnih devijacija.

Krsto PIŽURICA

BOOK ON HUNGER BY DR. BOŽO VUKOVIĆ

(Dr. Božo Vuković: *Hunger – Health and Social Problem*,
3 M. Makarije, Podgorica, 2013)

The present paper presents a review of the book by Dr. Božo Vuković, *Hunger – Health and Social Problem*. Linking the history of medicine with his rich experience, Vuković places a man – wounded man – avenger in the centre of his interest, while he is particularly interested in the position of the Montenegrin man and his historical life. Searching for artistic texts, he identifies, in literary texts, personalities and episodes that can be explained using the medical methods, or he views them as the cases for the medical profession.

Key words: *Božo Vuković, hunger, medicine, literature*